

الع:	ارزیابی اصطلاحنامه های علوم اسلامی براساس استاندارد Ansi/niso z39.192005
تبریه:	فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی (این نشریه در www.isc.gov.ir نمایه می شود)
تشریح:	62_ شماره 2، جلد 16
ن:	دکتر مریم کارزانی، دکتر نجلا حریری
:	

ف: هدف این پژوهش ارزیابی اصطلاحنامه های علوم اسلامی از چهار جنبه روابط معنایی، ساختار شکلی، نحوه ارائه و سیستمهای مدیریت و نگهداری بر اساس آخرین ویرایش استاندارد ANSI/NISO z39.19 2005 است. **د و روشها:** پژوهش به روش پیمایشی تحلیلی انجام گردید و با استفاده از روش نمونه گیری سیستماتیک، نمونه ای از اصطلاحات آخرین ویرایش اصطلاحنامه های علوم اسلامی، شامل هفت اصطلاحنامه اخلاق اسلامی، یک فقه، کلام اسلامی، فلسفه اسلامی، علوم قرآنی، معارف قرآن و منطق، مورد مطالعه قرار گرفت. ابزار پژوهش سیاهه وارسی بود که در فضای نرم افزار اکسل تعریف گردید. **ته ها:** نتایج پژوهش نشان داد در هفت اصطلاحنامه مورد بررسی، بیشترین میزان رعایت استاندارد، مربوط به بخش روابط معنایی با میانگین 97% و پس از آن در بخش ساختار شکلی با میانگین 95/95% است. در نحوه ارائه اصطلاحنامه، رعایت استانداردها به طور میانگین 77% بوده است. کمترین میزان رعایت استاندارد مربوط به سیستم مدیریت اصطلاحنامه ها با میانگین 46% است. **جه گیری:** توجه به استانداردهای اصطلاحنامه نویسی قبل از تدوین، آگاهی، دانش و تخصص تهیه کنندگان اصطلاحنامه ها، اتخاذ الگوی مناسب، پایبندی به اصول و قوانین در

اد اصطلاحنامه ها و توجه به نیاز استفاده کنندگان نهایی اصطلاحنامه، از پیشنهاددهای پژوهش حاضر بررسی تهیه اصطلاحنامه های کارآمد و مؤثر است. **دوازده ها:** ارزیابی، اصطلاحنامه ها، علوم اسلامی، استاندارد ANSI/NISO z39.19 2005، روابط معنایی، ساختار شکلی، نحوه ارائه اصطلاحنامه، سیستم مدیریت اصطلاحنامه.

آمدهای سازماندهی اطلاعات، موازی با رشد دانش و تحولات و نوآوریها در روشها و رسانه های ارائه آن، گسترش یافته اند. این گسترش که به منظور تسهیل و تسریع دسترسی دانش پژوهان به منابع دانش گرفته، به نوبه خود، موجب پدید آمدن چالشهایی جدید در استانداردها، شیوه ها و رویکردهای سازماندهی اطلاعات شده است. ظهور رایانه و فناوریهای نوین اطلاعاتی و به تبع آن ظهور محیط و رسانه های دیجیتال، تجدید نظر و ارزیابی مجدد استانداردها، ابزارها و فنون سازماندهی را ضروری می سازد. برای پاسخگویی به این تحولات، دو رویکرد در طراحی نظامهای سازماندهی اطلاعات وجود دارد: نخست، تکلیف و تطبیق ابزارهای سنتی با محیط و رسانه های جدید؛ و دیگر، طراحی ابزارها و فنون جدید به منظور جدا کردن بهره وری از امکانات و قابلیت های محیط جدید. به کارگیری اصطلاحنامه ها در محیطهای دیجیتال (محیطهای الکترونیکی) بر مبنای رویکرد نخست است که به دلیل کارآمدی این ابزارها و توانایی آنها در تأمین نیازهای طراحی و کاربران نظامهای اطلاعاتی، در حال حاضر مورد توجه قرار گرفته (طاهری، 1386). از جانب دیگر، تهیه اصطلاحنامه فعالیتی کاملاً تخصصی و نیازمند نیروی انسانی کارآموز و آشنا به استانداردهای تهیه و تألیف این نوع منابع است. ایران استفاده از منابع اطلاعاتی دسته دوم در حوزه علوم دینی با توفیق نسبتاً گسترده ای روبرو بوده و فرایند ذخیره سازی یعنی ترجمه زبان پیشینه های مدون به زبان نظام اطلاع رسانی، به نحو قابل انجام شده است طوری که مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی که خود را متولی این کار میداند به کارهای جدیدی که در جهان اسلام سابقه نداشته، مانند تدوین اصطلاحنامه های علوم اسلامی پرداخته (یعقوبی نژاد، 1389). چنانچه تهیه این اصطلاحنامه ها بر اساس اصول و ضوابط علمی اصطلاحنامه سازی نباشد، ابزارهای مذکور بازایی اطلاعات را با مشکلات عمده ای روبرو خواهد کرد و زیانهای مادی و مادی را به همراه خواهد داشت (کارزانی، 1379). بنابراین، انجام پژوهشی که بر اساس استانداردهای جهانی، کیفیت اصطلاحنامه ها را در این حوزه از دانش بشر بسنجد، ضروری به نظر می رسد. ن حاضر وضعیت اصطلاحنامه های علوم اسلامی در ایران را بررسی کرده و این اصطلاحنامه ها را بر اساس استاندارد ANSI/NISO z39.19 2005 در چهار بخش کلی روابط معنایی، ساختار شکلی، نحوه سیستمهای مدیریت، ارزیابی کرده است.

روشها

معنه پژوهش، اصطلاحنامه های علوم اسلامی منتشره در ایران شامل اصطلاحنامه های مندرج در جدول 1 است که مشخصات کتابشناختی آنها در فهرست منابع ذکر شده است.

جدول 1. اصطلاحنامه های مورد مطالعه در پژوهش

ردیف	عنوان	تاریخ نشر	تعداد اصطلاحات گزیده	تعداد نمونه ها
1	اصطلاحنامه اخلاق اسلامی	1386	2333	333
2	اصطلاحنامه اصول فقه	1378	5390	360
3	اصطلاحنامه کلام اسلامی	1382	14814	370
4	اصطلاحنامه فلسفه اسلامی	1376	8000	368
5	اصطلاحنامه علوم قرآنی	1376	1331	300
6	اصطلاحنامه معارف قرآن	1384	3800	350
7	اصطلاحنامه منطق	1381	3730	350

توجه به کثرت تعداد اصطلاحات، لازم بود نمونه گیری انجام شود که به این منظور ابتدا با استفاده از جدول مورگان تعداد نمونه ها از بین تعداد کل اصطلاحات گزیده در هر اصطلاحنامه تعیین گردید. در مواردی که کل اصطلاحات گزیده در مقدره منبع مشخص نشده بود، تعداد کل اصطلاحات گزیده از میانگین تقریبی اصطلاحات در هر صفحه ضرب در تعداد صفحات ایندکس الفبایی مشخص شد. پس با استفاده از روش نمونه گیری سیستماتیک، از تقسیم تعداد صفحات اصطلاحنامه بر تعداد نمونه ها، کسر نمونه گیری به دست آمد. به طور مثال، چنانچه اصطلاحنامه ای دارای 3000 صفحه ایندکس بود و لازم بود 300 اصطلاح در آن بررسی شود، از هر 10 صفحه باید 1 صفحه انتخاب می شد. در مرحله بعد، انتخاب یک صفحه از بین صفحات انتخابی با استفاده از جدول اعداد تصادفی صورت پذیرفت. در مثال بالا، چنانچه قرار باشد از بین صفحات 1 تا 10، یک صفحه انتخاب شود، با استفاده از جدول اعداد تصادفی، محقق شده است. مرحله بعدی، انتخاب یک اصطلاح از بین اصطلاحات یک صفحه می باشد. در مرحله قبل بود که این امر نیز با استفاده از جدول اعداد تصادفی ساده، انجام شد. اصطلاحات واجد شرایط به طریق مذکور در سیاهه وارسی ای وارد شده که در فضای نرم افزار اکسل طراحی شده است. این سیاهه شامل 4 صفحه بود که تمام صفحات برای هر 7 اصطلاحنامه مورد پژوهش، تعریف گردید. صفحه اول مربوط به روابط معنایی بود که در ستون اول آن تعداد نمونه های مورد بررسی در هر حتماه وارد و در سطرهای آن مؤلفه های مربوط به استاندارد 3 رابطه معنایی اصلی (سلسله مراتبی، همارزی، مرتبط) درج گردید. پس از تعیین درستی بر اساس استانداردها در 3 نوع رابطه مذکور، ه برای اصطلاحی در هر قسمت از روابط معنایی ضوابط مندرج در استاندارد رعایت شده بود، برای آن ارزش یک و در غیر این صورت ارزش صفر منظور شد. در مواردی که اصطلاح فاقد مؤلفه مورد نظر در

روابط معنایی بود، [1] ارزشی برای آن منظور نشد و در پایان توزیع فراوانی یافته های پژوهش، به صورت جدولها و نمودارهای آماری، ارائه گردید. صفحه دوم سیاهه وارسی مربوط به ساختار شکلی بود که مراحل در این صفحه نیز مانند صفحه 1 در ستون اول بود و در سطرهای آن مؤلفه های مربوط به استاندارد ساختار شکلی (همبستگی، یادداشت دامنه، یادداشت تاریخی، کاربرد حالت مفرد یا جمع اسمی، اسم یا عبارت اسمی، صفت، قید، کونه نوشت، اسمی مرکب و درستی املاء) درج گردید. به منظور ارزش گذاری، در این بخش مانند روش بیان شده در بخش روابط معنایی عمل شده است. چنانچه برای هر قسمت از ساختار شکلی، ضوابط مندرج در استاندارد رعایت شده بود، برای آن ارزش یک و در غیر این صورت ارزش صفر منظور شد. در مواردی که اصطلاح فاقد مؤلفه مورد نظر در بخش ساختار شکلی بود، ارزشی به آن اختصاص داده نشد و در پایان توزیع فراوانی یافته های پژوهش، به صورت جدولها و نمودارهای آماری ارائه گردید. در صفحه 3 سیاهه وارسی هر اصطلاحنامه، مؤلفه های مربوط به یادداشت همبستگی و پژوهشگران یعنی نمایه الفبایی، نمایش گرافیکی، نمایه گردان، نمایش جزئیات اصطلاح در یک ایندکس، نمایش سلسله مراتبی، نمایش چهره های، توجه به نیاز تهیه کنندگان اصطلاحنامه، انتخاب اصطلاح براساس پیشخوان انتشاراتی (کاپری، ادبی و سازمان)، فرمت چاپ، برگه آرای، همارزی، فرمت چاپ معنایی، فرمت صفحه نمایشی، فرمت وبی، مستندسازی (بیان هدف، حوزه حتماه، مفهوم تفسیرگذاریها، کهنوشته ها و علامتها، قانون انتخاب اصطلاح گزیده و روابط آن، بیان قواعد برگه آرای، تعداد کل اصطلاحات و تعداد اصطلاحات مدخل، تاریخ روزآمد شدن، سیاست سازی)، توصیف اصطلاحنامه و بیان نحوه استفاده از آن، در سطرها وارد شد. [2] چنانچه اصطلاحنامه ای، دارای مؤلفه های استاندارد در نحوه ارائه بود، ارزش 1 و اگر چنین نبود، ارزش صفر منظور شد. در اصطلاحنامه دارای مؤلفه های استاندارد در نحوه ارائه بود، ولی صحیح نبود و اشکال داشت، ارزش 5/0 منظور شد. [3] در پایان، امتیازدهی صورت گرفت. در صفحه 4 سیاهه وارسی هر حتماه [4] رفته های مربوط به سیستم مدیریت اصطلاحنامه یعنی اجتناب از دوباره کاری [5] مشخص بودن ساختار (مسطح، ژنریک، سلسله مراتبی یا گرافیکی) و فرمت نمایش [6] (پرینت، آنلاین یا فرمت استفاده با وب) پیش از تألیف، تست و ارزیابی [7]، روز آمد بودن [8]، سیستم کنترل خطا [9] وجود مکانیسم برای ورود اصطلاحات کاندید شده (جدید) [10] به سیستم، وجود مکانیسم حذف اصطلاحات [11] بر ارجاعات آن، در سطرها وارد شد. در این بخش، برای تکمیل اطلاعاتی که کسب آنها از طریق سیاهه وارسی ممکن نبود، مصاحبه هایی با تهیه کنندگان اصطلاحنامه و دست اندرکاران حوزه حتماه نویسی انجام گرفت. جامعه این بخش از پژوهش 5 نفر بودند که بر حسب مورد و در صورت وجود آنها، با آنها مصاحبه شد. در این بخش، به دلیل ماهیت آن، نحوه امتیازدهی متفاوت از سایر است به این ترتیب که: مؤلفه «اجتناب از دوباره کاری» به دلیل ماهیت آن، فقط گزاره های عدم رعایت یا رعایت استاندارد مفهوم دارد؛ به این معنا که در زمینه موضوعی اصطلاحنامه تهیه شده، دوباره کاری؛ حادث شده یا نشده

بنابراین، ارزشگذاری آن با صفر و یک انجام شده است. مؤلفه مشخص بودن ساختار (مسطح، ژئریک، سلسله مراتبی یا گرافیکی) و فرمت نمایش (پرینت، آنلاین یا فرمت قابل استفاده با وب) پیش از تألیف؛ به دلیل ماهیت آن، فقط گزاره‌های عدم رعایت یا استاندارد مفهوم دارد؛ به این معنا که در سیاستگذاری‌های نهی اصطلاحنامه پیش از تألیف، ساختار (مسطح، ژئریک، سلسله مراتبی یا گرافیکی) و فرمت (پرینت، آنلاین یا فرمت قابل استفاده با وب) مشخص بوده یا نبوده است. اهمیت مشخص بودن ساختار و فرمت نمایش اصطلاحنامه پیش از تألیف، به دلیل تأثیری است که فرایند مذکور بر انواع ارجاعات دوسویه و شاخص روابط تهیه شده دارد (ANSI/NISO Z39.19). بنابراین، به منظور ارزشگذاری، ساختار و فرمت اصطلاحنامه پیش از تألیف مشخص باشد ارزش یک؛ در صورتی که یکی از سیاستهای ساختار یا فرمت برآورد، ارزش نیم و در صورتی که هیچ یک از آنها مشخص نباشد، ارزش صفر لحاظ شده است. مؤلفه «تست و ارزیابی» به دلیل اینکه طبق استاندارد ANSI/NISO Z39.19 دو صورت اصلی در به کارگیری این فرایند در اصطلاحنامه‌ها این است که اولاً این ابزار توصیف سلفه‌های مورد استفاده در یک جستجوی مناسب (با دقت و بازیافت بالا) را برای بیشتر کاربران فراهم کند و ثانیاً این که انتظارات کاربران به لحاظ محتوا اصطلاحنامه‌ای غنی، برآورده شود؛ در پژوهش حاضر چنانچه سیاستگذاری‌های م در تست و ارزیابی اصطلاحنامه به منظور به کارگیری بازخورد کاربران در تهیه، انجام شده باشد، امتیاز یک و در غیر این صورت امتیاز صفر منظور شده است.

در مؤلفه روز آمد بودن بیشتر به سیاستهای نگهداری [14] این ابزار توجه شده است و انتشار ویرایش جدید اصطلاحنامه مصداق آن است. بنابراین، چنانچه در اصطلاحنامه‌ای سیاستهای مذکور در این بخش از استانداردها بن و تصریح شده و ویرایش جدید اصطلاحنامه انتشار یافته باشد و نیز دوره انتشار، معین و مشخص باشد، امتیاز 1 منظور شد. در صورتی که در سیستم مدیریت اصطلاحنامه‌ای وجود سیاستهای ویرایش و نمایش مجز باشد، این جدید اصطلاحنامه موجود باشد تنها دوره انتشار، مشخص نباشد، امتیاز 75/0 لحاظ شد. چنانچه در اصطلاحنامه‌ای سیاستگذاری‌های مذکور در بخش سیستم مدیریت اصطلاحنامه تبیین شده باشد تنها ویرایش جدید اصطلاحنامه موجود نباشد، امتیاز 5/0 در نظر گرفته شد. در مواردی که سیاستگذاری‌های مذکور در بخش سیستم مدیریت اصطلاحنامه تبیین نشده باشد تنها ویرایش جدید اصطلاحنامه موجود باشد و دوره انتشار نیز مشخص شد، امتیاز 25/0 داده شد و در صورت مشخص نبودن سیاستهای ویرایش و نمایش، انتشار نیافتن ویرایش جدید و مشخص نبودن دوره انتشار، امتیاز صفر منظور شد. مؤلفه‌های «سیستم کنترل خطا، وجود مکانیسم حذف اصطلاحات کاندید شده (جدید) به سیستم، وجود مکانیسم حذف اصطلاحات با تمام ارجاعات آن» به دلیل آن که اعمال مؤلفه‌های مذکور در واژگان کنترل شده اصطلاحنامه بر سیستمهای ذخیره و بازیابی اطلاعات تأثیرگذار است، طراحی و انتخاب سیستم مدیریت اصطلاحنامه در این بخشها اهمیت خاصی پیدا کرده است. به پیشنهاد استاندارد، توسعه‌دهندگان [13] و مسئولان دارای [14] اصطلاحنامه باید دسترسی مناسب به سیستم، جهت اعمال مؤلفه‌های یاد شده داشته باشند و لازم است که در سیستم مدیریت اصطلاحنامه‌ها، این سیاستها لحاظ شده باشد. (ANSI/NISO Z39.19 2005) براین، چنانچه در سیستم مدیریت اصطلاحنامه‌های مورد بررسی، سیاستهای مذکور تبیین و تصریح شده باشد، ارزش یک و در غیر این صورت ارزش صفر منظور شد. پایان این بخش نیز، امتیازدهی صورت گرفت. روایی صوری و محتوایی ابزار گردآوری اطلاعات مورد تأیید متخصصان کتابداری و اطلاع رسانی، دست اندرکاران حوزه اصطلاحنامه‌نویسی و زبان‌شناسی قرار و چون ابزار مورد استفاده در پژوهش سیاهه واریسی است، نیازی به سنجش پایایی ندارد.

بای بزهش

این بخش میزان رعایت استاندارد را در چهار بخش روابط معنایی، ساختار شکلی، نحوه ارائه اصطلاحنامه‌ها و مدیریت آنها ذکر شده است.
ب: میزان رعایت استاندارد روابط معنایی در اصطلاحنامه‌های علوم اسلامی

جدول 2. توزیع فراوانی وضعیت روابط معنایی در اصطلاحنامه‌های علوم اسلامی

وضعیت	دارد		جمع	ندارد	کل
	درست	نادرست			
سلسله مراتبی	اخلاق اسلامی	تعداد: 261 درصد: 98	6	267	66
	اصول فقه	تعداد: 290 درصد: 96	12	302	37
	کلام اسلامی	تعداد: 301 درصد: 82	65	366	2
	فلسفه	تعداد: 308 درصد: 88	41	349	29
	علوم قرآنی	تعداد: 243 درصد: 91	24	267	33
	معارف قرآنی	تعداد: 236 درصد: 5/92	19	255	95
	منطق	تعداد: 322 درصد: 98	5	327	23
	اخلاق اسلامی	تعداد: 122 درصد: 100	0	122	211
	اصول فقه	تعداد: 176 درصد: 100	0	176	163
	کلام اسلامی	تعداد: 16 درصد: 100	0	16	352
	فلسفه	تعداد: 284 درصد: 100	0	284	94
	هم ارز	فلسفه	تعداد: 127 درصد: 100	0	127
علوم قرآنی		تعداد: 112 درصد: 99	1	113	237
معارف قرآنی		تعداد: 161 درصد: 100	0	161	189
منطق		تعداد: 294 درصد: 100	0	294	39
اخلاق اسلامی		تعداد: 313 درصد: 99	4	317	22
اصول فقه		تعداد: 328 درصد: 97	9	337	31
کلام اسلامی		تعداد: 317 درصد: 100	0	317	61
فلسفه		تعداد: 207 درصد: 100	0	207	93
علوم قرآنی		تعداد: 314 درصد: 99	2	316	34
معارف قرآنی		تعداد: 256 درصد: 100	0	256	94
منطق		تعداد: 73 درصد: 100	0	73	27

وضعیت	دارد		ندارد		جمع	مفرد یا جمع	یادداشت دامنه	همنویسه	ساختار شکلی
	درست	نادرست	جمع	ندارد					
وضعیت	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد
دارد	درست	333	100	59	100	333	5/95	318	46
	نادرست	0	0	0	0	0	5/4	15	54
جمع	جمع	333	100	59	100	333	100	333	4
	ندارد	---	---	144	100	333	---	---	320
جمع کل	جمع کل	333	100	333	100	333	100	333	100

افته‌های جدول 3 نشان می‌دهد کمترین میزان رعایت استاندارد مربوط به رعایت استاندارد یادداشت دامنه (46%) است و میانگین رعایت استاندارد در ساختار شکلی اصطلاحنامه اخلاق اسلامی، 90%

اصطلاحنامه اصول فقه

جدول 4. توزیع فراوانی وضعیت ساختار شکلی در اصطلاحنامه اصول فقه

وضعیت	دارد	ندارد	جمع	مفرد یا جمع	یادداشت دامنه	همنویسه	ساختار شکلی
وضعیت	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	تعداد	تعداد
دارد	333	100	333	100	333	333	333
ندارد	---	---	---	---	---	---	---

وضعیت		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
ددارد	درست	3	50	6	75	93	315	100	327	5/96	180	100	---	---	268	100	339	100
	نادرست	3	50	2	25	7	24	12	5/3	0	0	---	---	0	0	0	0	0
جمع		6	2	8	2	100	339	100	339	100	180	53	---	---	268	79	339	100
ندارد		333	98	331	98	---	---	---	---	---	159	47	339	100	71	21	---	---
جمع کل		339	100	339	100	100	339	100	339	100	339	100	339	100	339	100	339	100

انکه یافته‌های جدول 4 نشان می‌دهد، کمترین میزان رعایت استاندارد مربوط به رعایت استاندارد همونسیه‌ها (50%) است و میانگین رعایت استاندارد در ساختار شکلی اصطلاحنامه اصول فقه، 88% است.

اصطلاحنامه کلام اسلامی

جدول 5. توزیع فراوانی وضعیت ساختار شکلی در اصطلاحنامه کلام اسلامی

براساس یافته‌های مندرج در جدول 5، کمترین میزان رعایت استاندارد مربوط به رعایت استاندارد همونسیه‌ها (80%) است و میانگین رعایت استاندارد در ساختار شکلی اصطلاحنامه کلام اسلامی، 97% است.

4- اصطلاحنامه فلسفه اسلامی

جدول 6. توزیع فراوانی وضعیت ساختار شکلی در اصطلاحنامه فلسفه اسلامی

وضعیت	ساختار شکلی	همونسیه		یادداشت دامنه		مفرد یا جمع		اسم و عبارت اسمی		صفت		کوتاه نوشت		اصطلاحات مرکب		املاء	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
درست	8	80	100	12	100	366	5/99	365	99	127	100	---	---	239	100	368	100
نادرست	2	20	0	0	0	2	5/0	3	1	0	0	---	---	0	0	0	0
جمع	10	3	3	12	3	368	100	368	100	127	5/34	---	---	239	65	368	100
ندارد	358	97	356	97	---	---	---	---	---	241	5/65	368	100	129	35	---	---
جمع کل	368	100	368	100	368	100	368	100	368	368	100	368	100	368	100	368	100

وضعیت	ساختار شکلی	همونسیه		یادداشت دامنه		مفرد یا جمع		اسم و عبارت اسمی		صفت		کوتاه نوشت		اصطلاحات مرکب		املاء	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
درست	3	3	100	3	100	328	87	369	98	201	100	---	---	285	100	378	100
نادرست	0	0	0	0	0	50	13	9	2	0	0	---	---	0	0	0	0
جمع	3	3	1	3	1	378	100	378	100	201	53	---	---	285	75	378	100
ندارد	375	99	375	99	---	---	---	---	---	177	47	378	100	93	25	---	---
جمع کل	378	100	378	100	378	100	378	100	378	378	100	378	100	378	100	378	100

یافته‌های جدول 6 نشان می‌دهد کمترین میزان رعایت استاندارد مربوط به رعایت استاندارد کاربرد مفرد یا جمع اصطلاحات (87%) است و میانگین رعایت استاندارد در ساختار شکلی اصطلاحنامه فلسفه، 98% است.

جدول 7. توزیع فراوانی وضعیت ساختار شکلی در اصطلاحنامه علوم قرآن

املاء		اصطلاحات مرکب		کوتاه نوشت		صفت		اسم و عبارت اسمی		مفرد یا جمع		یادداشت دامنه		همنویسه		ساختار شکلی	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	وضعیت	
100	300	100	265	---	---	100	100	98	294	98	293	100	16	--	--	درست	دارد
0	0	0	0	---	---	0	0	2	6	2	7	0	0	--	--	نادرست	
100	300	88	265	---	---	33	100	100	300	100	300	5	16	--	--	جمع	
---	---	12	35	100	300	67	200	---	---	---	---	95	284	100	300	ندارد	
100	300	100	300	100	300	100	300	100	300	100	300	100	300	100	300	جمع کل	

اینکه یافته‌های جدول 7 نشان می‌دهد، کمترین میزان رعایت استاندارد مربوط به رعایت استانداردهای کاربرد مفرد یا جمع و اسم و عبارت اسمی (98%) است و میانگین رعایت استاندارد در ساختار اصطلاحنامه علوم قرآن، 99% است.

1- اصطلاحنامه معارف قرآن

جدول 8. توزیع فراوانی وضعیت ساختار شکلی در اصطلاحنامه معارف قرآن

املاء		اصطلاحات مرکب		کوتاه نوشت		صفت		اسم و عبارت اسمی		مفرد یا جمع		یادداشت دامنه		همنویسه		ساختار شکلی	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	وضعیت	
100	350	100	62	---	---	87	13	93	325	80	281	--	--	--	--	درست	دارد
0	0	--	--	---	---	13	2	7	25	20	69	--	--	--	--	نادرست	
100	350	18	62	---	---	4	15	100	350	100	350	--	--	--	--	جمع	
---	---	82	288	100	350	96	335	---	---	---	---	100	350	100	350	ندارد	
100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	جمع کل	

تپه‌های جدول 8 نشان می‌دهد کمترین میزان رعایت استاندارد مربوط به رعایت استاندارد کاربرد مفرد یا جمع اصطلاحات (80%) است و میانگین رعایت استاندارد در ساختار شکلی اصطلاحنامه معارف قرآن، 92% است.

7- اصطلاحنامه منطق

جدول 9. توزیع فراوانی وضعیت ساختار شکلی در اصطلاحنامه منطق

املاء		اصطلاحات مرکب		کوتاه نوشت		صفت		اسم و عبارت اسمی		مفرد یا جمع		یادداشت دامنه		همنویسه		ساختار شکلی	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	وضعیت	
100	350	95	271	---	---	100	224	100	350	95	333	--	--	80	4	درست	دارد
0	0	5	13	---	---	0	0	0	0	5	17	--	--	20	1	نادرست	
100	350	81	284	---	---	64	224	100	350	100	350	--	--	1	5	جمع	

www.SID.ir

---	---	19	66	100	350	36	126	---	---	---	---	100	350	99	345	ندارد
100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	جمع کل

سازمان یافته‌های مندرج در جدول 9، کمترین میزان رعایت استاندارد مربوط به رعایت استاندارد هم‌نویسها (80%) است. میانگین رعایت استاندارد در ساختار شکلی اصطلاحنامه منطقی، 95% است.

میزان رعایت استانداردها در نحوه ارائه اصطلاحنامه‌های علوم اسلامی

10. توزیع فراوانی وضعیت مؤلفه‌های مربوط به نحوه ارائه اصطلاحنامه‌های علوم اسلامی

چنانکه جدول 10 نشان می‌دهد، امتیاز اصطلاحنامه‌های اخلاق اسلامی، کلام اسلامی، فلسفه علوم قرآن، معارف قرآن و منطقی به لحاظ رعایت استانداردهای نحوه ارائه به ترتیب 17، 17، 17، 5/16، 5/16، 5/17 از 22 و درصد رعایت این استاندارد به ترتیب 77، 77، 75، 77، 77، 75 و 75/79% است.

جدول 11: توزیع فراوانی مؤلفه‌های مربوط به سیستم مدیریت در اصطلاحنامه‌های اخلاق اسلامی، اصول فقه، فلسفه اسلامی، علوم قرآن و منطقی

اصطلاحنامه-مؤلفه‌های آموزشی	اخلاق اسلامی		اصول فقه		کلام اسلامی		فلسفه اسلامی		علوم قرآن		معارف قرآن		منطق	
	دارد	ندارد	دارد	ندارد	دارد	ندارد	دارد	ندارد	دارد	ندارد	دارد	ندارد	دارد	ندارد
نمایه الفبایی	1		1		1		1		1		1		1	
نمایش گرافیکی	0		0		0		0		0		0		0	
نمایه گردان	0		0		0		0		0		0		0	
نمایش جزئیات اصطلاح در یک ایندکس	1		1		1		1		1		1		1	
نمایش سلسله مراتبی	1		1		1		1		1		1		1	
نمایش چهریزه	0		0		0		0		0		0		0	
توجه به نیاز اصطلاحنامه	1		1		1		1		1		1		1	
توجه به نیاز پژوهشگران متخصص	1		1		1		1		1		1		1	
توجه به نیاز کاربر نهایی	1		1		1		1		1		1		1	
مشخص کردن نحوه ارائه، نوع نمایش، فرمت، مستند سازی	1		1		1		1		1		1		1	
روابط نحوه ارائه	5/0		5/0		5/0		5/0		5/0		5/0		5/0	
روابط مرتبط	1		5/0		1		1		1		1		1	
روابط سلسله مراتبی	5/0		1		1		1		1		1		1	
انتخاب اصطلاح پیشنهادی (کاربر، ادبی و سازمان)	1		1		1		1		1		1		1	
تورفتگی	1		1		1		1		1		1		1	
کیفیت چاپ	1		1		1		1		1		1		1	
برگه آرایه	1		5/0		5/0		5/0		5/0		5/0		5/0	
فرمت چاپ سنتی	1		1		1		1		1		1		1	
فرمت صفحه نمایشی	0		0		0		0		0		0		0	
فرمت وبی	1		1		1		1		1		1		1	

حسینی زاده، آنسه (1383). مسایل اصطلاحنامه‌سازی در ایران از دیدگاه تهیه‌کنندگان اصطلاحنامه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مرکز فرهنگ و معارف قرآن (1384). اصطلاحنامه معارف قرآن. قم: بوستان کتاب.

هادوست، فاطمه (1386). نقدي بر اصطلاحنامه فیزیک. کتاب ماه: کلیات. شماره 118. ص. 62-65

طاهری، سید مهدی (1386). همایش ملی اصطلاحنامه‌ها و کاربردهای آنها در محیط الکترونیکی. قابل دسترسی در: <http://thecon.islamicdoc.com/index.asp> (دسترسی در 15/3/89)

کارزانی، مریم. ارزیابی اصطلاحنامه‌های فارسی با استاندارد ایزو 2788 (1378). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

کارزانی، مریم؛ اسدی گرکانی، فاطمه؛ رهادوست، فاطمه. (1379). ارزیابی اصطلاحنامه‌های فارسی با استانداردهای ایزو: گامی به سوی بهره‌وری در ذخیره و بازیابی اطلاعات، در بهره‌وری در کتابداری و اطلاع‌رسانی: پنجمین همایش سراسری کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی به کوشش فاطمه اسدی گرکانی. تهران: نشر کتابدار، 1380.

محمدی، مزده. (1386) انطباق اصطلاحنامه‌های ایرانی با نیازهای ذخیره و بازیابی در هزاره سوم و ارائه طرح یکپارچه‌سازی اصطلاحنامه‌های موجود با استفاده از دو مدل «اصطلاحی» و «مفهومی» ارائه شده در همایش ملی اصطلاحنامه و کاربردهای آن در محیط الکترونیکی. قم: مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی.

یعقوب نژاد، محمدهادی. (1389). درباره اصطلاحنامه علوم اسلامی. قابل دسترسی در:

(دسترسی در 25/1/1390) <http://islamicdoc.org/article-section/articles-estelahname/643-about-est-vaghoob.html>

- ANSI/NISO Z39.19 2005. Guidelines for the construction, format and development of monolingual thesauri. (2005) Bethesda, Maryland, NISO press,

- Aitchison, Jean; Gilchrist, Alan. (2000) Thesaurus construction and use. 4nd ed. London ASLIB. .

- Rosenfeld, L.; Morville, P.. (2002). Information architecture for the world wide web. 2nd ed. Sebastopol, CA: O'Reilly, p. 188.

- Shiri, Ali Asgar; Revi, Crwford (2000) . Thesauri on the web : current developments and trends. Online Information Review. Vol. 24, No. 4 pp. 273-279.

نروزی ندارد که يك اصطلاح همه مؤلفه‌های مربوط به روابط معنایی یا ساختار شکلی را داشته باشد. به طور مثال، يك اصطلاح ممکن است در بخش روابط معنایی، رابطه هم ارزی نداشته باشد و در ساختار شکلی فاقد توضیحگر باشد. در این‌گونه موارد، نداشتن لزوماً، نادرستی تلقی نمی‌شود.

ر مورد نحوه ارائه اصطلاحنامه داشتن یا نداشتن مؤلفه‌های استاندارد، شرط امتیازدهی است.

ط طبق استاندارد مورد استفاده در پژوهش، یکی از مؤلفه‌های مربوط در نحوه ارائه اصطلاحنامه، پیروی از اصول برگه‌آرایی است. چنانچه اصطلاحنامه‌ای قواعد برگه‌آرایی رایج در زبان فارسی به کلمه) را داشته باشد ولی برگه‌آرایی صحیح نبوده و اشکال داشته باشد، ارزش 5/0 منظور شده است.

سولاً به دلیل آن که استاندارد مورد استفاده در پژوهش برای انواع واژگان کنترل شده مانند اصطلاحنامه‌ها، تاکسونومی‌ها، فهرست اصطلاحات کنترل شده و شبکه‌های هم معنا، کاربرد دارد لذا در هر بخش ارد به جای به کارگیری عنوان تک‌تک ابزارها، از واژگان کنترل شده (Controlled vocabularies) استفاده شده است.

[5]. Avoid duplicating existing vocabularies.

[6]. Determine the structure and display format.

[7]. Testing and evaluating.

[8]. Updating the vocabulary.

[9]. Error checking.

[10]. Candidate terms.

[11]. Term deletion.

[12]. Maintenance.

[13]. Developers.

[14]. Maintainers.

چنانچه در اصطلاحنامه‌ای سیاست‌گذاری‌های بخش سیستم مدیریت اصطلاحنامه تبیین شده باشد منتها ویرایش جدید اصطلاحنامه موجود نباشد، امتیاز 5/0 در نظر گرفته شد.

به دلیل مشخص نبودن سیاست‌های ویرایش و نمایش و انتشار نیافتن ویرایش‌های جدید، امتیازی به این اصطلاحنامه تعلق نگرفت.

[17]. Aitchison.

[18]. Gilchrist.

[19]. Rosenfeld.

[20]. Shiri.

[21]. Revi.